

มะเร็งทางการแพทย์แผนไทย กรณีศึกษาหมอพื้นบ้าน 3 ราย Cancer in Thai traditional medicine Case study 3 Folk healers

ยอดมณู สายพรหม, ปรีชา กลิ่นรัตน์, ปริญญา ทวีชัยการ และเวณิกา ทวีชัยการ
นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
อาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่หมอพื้นบ้านใช้ในการรักษาโรคมะเร็ง และเพื่อเปรียบเทียบรูปแบบวิธีการรักษาโรคมะเร็งของหมอพื้นบ้านระหว่างหมอพื้นบ้านกับหมอพื้นบ้าน และระหว่างหมอพื้นบ้านกับแนวคิดทฤษฎีการแพทย์แผนไทย ด้านเวชกรรมไทยและเภสัชกรรมไทย โดยประชากรในพื้นที่ที่ทำการศึกษาคือ หมอพื้นบ้านที่ประสบการณ์ในการรักษาโรคมะเร็ง 3 ปีขึ้นไปและเป็น ผู้ที่มีใบประกอบวิชาชีพประเภท ก หรือ ประเภท ค และเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน จำนวน 3 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึกในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และจากผลการวิจัยพบว่าจากการศึกษาพบว่าหมอทั้งหมดเป็นเพศชาย อายุ ตั้งแต่ 51-77 ปี มีประสบการณ์ในการรักษาโรคมะเร็งตั้งแต่ 3- 24 ปี มูลเหตุการณุงุจใจให้มาเป็นหมอพื้นบ้าน ส่วนใหญ่เกิดจากการใช้ยาสมุนไพร รักษาตัวเองจนหาย รองลงมาคือได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ องค์ความรู้ที่ใช้ในการรักษาโรคมะเร็งเวชกรรมแผนไทยนั้น หมอพื้นบ้านส่วนใหญ่ใช้วิธีการ รุ ล้อม บำรุง รักษา ตัดราก แต่จะไม่ได้เรียงลำดับขั้นตอน และองค์ความรู้ที่ใช้ในการรักษาโรคมะเร็งด้านเภสัชกรรมไทยหมอพื้นบ้านส่วนใหญ่ใช้สรรพคุณจากกรสยาเป็นหลัก รองลงมาคือการใช้สรรพคุณจากสมุนไพรโดยตรง ระหว่างการรักษาได้มีการห้ามไม่ให้ผู้ป่วยรับประทาน อาหารแสลงกับโรคและห้ามทำงานหนัก ส่วนการถ่ายทอดความรู้ นั้น ผู้ที่ถ่ายทอดต้องมีจรรยาบรรณของ แพทย์แผนโบราณหรือแพทย์พื้นบ้าน

คำสำคัญ : หมอพื้นบ้าน, ภูมิปัญญา, โรคมะเร็ง

Abstract

This research aimed to study the wisdom and knowledge of folk healers used to treat cancer, and to compare the patterns of cancer treatment between folk healers and folk healers, and between folk healers and Thai traditional medicine. The population of this study were 3 folk healers who had type Kore or Core professional certificate and experience in cancer treatment for at least 3 years. The data were collected by an in-depth interview and analyzed with content analysis. The results found that all folk healers were male aged between 51-77 years old and had 3 - 24 years of experience in cancer treatment. The motivations to be folk healers were the use of herbal medicines to heal themselves and being transferred from ancestors. The folk healers mostly used take wasted, inhibit the spread of disease, nourish the body, cure and cured disease in cancer treatment separately. Thai pharmaceuticals that mostly used in cancer treatment were tonic taste from medicine and medicinal properties. The patients were prohibited from eating bad food and work hard

during the treatment. For the transfer of knowledge, those who transmit must have the ethics of traditional medicine or folk medicine.

Keyword : Folk healers, Wisdom, Cancer

บทนำ

โรคมะเร็งเป็นสาเหตุการเสียชีวิตอันดับต้นๆ ของคนทั่วโลก องค์การอนามัยโลกพบว่าในปีพ.ศ. 2551 มีผู้ป่วยรายใหม่จำนวน 12.7 ล้านคน และมีผู้เสียชีวิตจากโรคมะเร็งราว 7.6 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 13 จากสาเหตุการเสียชีวิตของคนทั่วโลก ซึ่งจำนวนผู้เสียชีวิตพบได้มากกว่าการเสียชีวิตด้วยโรคเอดส์ วัณโรค และมาลาเรียรวมกัน โดยโรคมะเร็งที่พบ 5 อันดับแรกของโลก ได้แก่ มะเร็งปอด มะเร็งเต้านม มะเร็งลำไส้ใหญ่ มะเร็งกระเพาะอาหาร และมะเร็งต่อมลูกหมาก ในบรรดาผู้ป่วยใหม่จำนวน 12.7 ล้านคน พบมะเร็งปอด 1.6 ล้านคน มะเร็งเต้านม 1.38 ล้านคน มะเร็งลำไส้ใหญ่ 1.2 ล้านคน มะเร็งกระเพาะอาหาร 0.99 ล้านคน และมะเร็งต่อมลูกหมาก 0.90 ล้านคน ส่วนจำนวนผู้เสียชีวิต 7.6 ล้านคน เป็นผู้ป่วยมะเร็งปอด 1.37 ล้านคน มะเร็งกระเพาะอาหาร 736,000 คน มะเร็งตับ 695,000 คน มะเร็งลำไส้ใหญ่ 608,000 คน และมะเร็งเต้านม 458,000 คน องค์การอนามัยโลกคาดการณ์ว่าในปี ค.ศ. 2030 จะมีผู้ป่วยโรคมะเร็งเพิ่มขึ้นเป็น 21.4 ล้านคน และคาดว่าจะมีผู้เสียชีวิตราว 13 ล้านคน และประมาณร้อยละ 70 ของผู้เสียชีวิตจะอยู่ในประเทศที่มีรายได้ปานกลางถึงต่ำ (คณะกรรมการจัดทำแผนป้องกันและควบคุมโรคมะเร็งแห่งชาติ 2556 : 9)

องค์การวิจัยโรคมะเร็งนานาชาติ (IARC : The International Agency for Research on Cancer) ได้จัดทำปฏิบัติการการเกิดโรคมะเร็งของทุกประเทศทั่วโลกหรือที่เรียกว่า GLOBOCAN รวมถึงประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลจากรายงานทะเบียนมะเร็งปี พ.ศ. 2543 มาคำนวณการคาดการณ์ในปี พ.ศ. 2553 โดยใช้ฐานข้อมูลการเจริญเติบโตของประชากรของประเทศไทยเป็นปัจจัยหลักในการคำนวณ ทำให้ได้จำนวนผู้ป่วยใหม่ 118,601 คน เป็นเพศชายจำนวน 53,087 คนและเพศหญิงจำนวน 65,514 คน และขณะเดียวกัน สถาบันมะเร็งแห่งชาติและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการคำนวณสถิติโรคมะเร็งของประเทศไทยจากหน่วยทะเบียนมะเร็งระดับประชากร 16 แห่ง ทั่วประเทศ โดยข้อมูลสถิติโรคมะเร็งในปี พ.ศ. 2548 มีจำนวนผู้ป่วยใหม่ 98,852 คน เป็นเพศชายจำนวน 48,596 คน และเพศหญิงจำนวน 50,256 คน โรคมะเร็งที่พบบ่อย 5 อันดับแรกในเพศชาย ได้แก่ มะเร็งตับ มะเร็งปอด มะเร็งลำไส้ใหญ่ มะเร็งต่อมลูกหมาก และมะเร็งเม็ดเลือดขาว ส่วนโรคมะเร็งที่พบบ่อย 5 อันดับแรกในเพศหญิง ได้แก่ มะเร็งเต้านม มะเร็งตับ มะเร็งปากมดลูก มะเร็งปอด และมะเร็งลำไส้ใหญ่และจากข้อมูลของสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ รายงานว่าในปี พ.ศ. 2554 ประเทศไทยมีผู้เสียชีวิตด้วยโรคมะเร็งประมาณ 61,082 คน เป็นเพศชาย 35,437 คน เป็นเพศหญิง 25,645 คน ซึ่งถือเป็นสาเหตุการตายอันดับหนึ่งและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดย เพศชายมีจำนวนผู้เสียชีวิต 5 อันดับแรก ได้แก่ มะเร็งตับ มะเร็งปอด มะเร็งลำไส้ใหญ่ มะเร็งช่องปากและคอกอยหอย มะเร็งเม็ดเลือดขาว ส่วนเพศหญิงมีจำนวนผู้เสียชีวิต 5 อันดับแรก ได้แก่ มะเร็งตับ มะเร็งปอด มะเร็งเต้านม มะเร็งปากมดลูก และมะเร็งลำไส้ใหญ่ จะเห็นได้ว่าโรคมะเร็งที่เป็นปัญหาสำคัญ 5 อันดับแรกของประเทศ คือ มะเร็งตับ มะเร็งปอด มะเร็งเต้านม มะเร็งปากมดลูก และมะเร็งลำไส้ใหญ่ ซึ่งคิดเป็น 56.38% ของมะเร็งทั้งหมด

ปัญหาในการรักษาในแพทย์แผนปัจจุบันพบว่าผู้ป่วยโรคมะเร็งนั้นเมื่อตรวจพบส่วนใหญ่ก็อาจจะอยู่ในระยะที่อันตรายหรือรักษายาก หรืออาจรักษาไม่ได้เลยและที่สำคัญบางรายก็ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ซึ่ง

มีผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันของผู้ป่วยรวมถึงคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยและบุคคลในครอบครัวด้วย นอกจากนี้การรักษาทางการแพทย์แผนปัจจุบันในผู้ป่วยบางรายก็ไม่เอื้ออำนวยต่อสภาพร่างกายของผู้ป่วย จึงทำให้ไม่สามารถทำการรักษาได้ ส่งผลให้ผู้ป่วยหลายรายหันมาพึ่งการรักษาของการแพทย์ทางเลือกเช่น การแพทย์แผนไทย และการแพทย์พื้นบ้านไทยมีมากขึ้น

ปัจจุบันการแพทย์ทางเลือกได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้นในสังคมไทย ประชาชนได้หันมาใช้บริการรักษาของการแพทย์ทางเลือกมากขึ้น และเหตุผลของการเลือกใช้บริการการแพทย์ทางเลือกนั้นเพราะสามารถเลือกวิธีการรักษาได้เหมาะสมตามสภาพร่างกายและอาการของผู้ป่วยที่ปรากฏ และผู้ป่วยบางรายก็เลือกที่รับการรักษาทั้ง 2 ศาสตร์ไปพร้อมกัน ซึ่งเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ผู้ป่วยเลือกวิธีการรักษาทางการแพทย์ทางเลือกมากขึ้น และจากแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติฉบับที่ 10 (2550-2554) กระทรวงสาธารณสุขได้มีนโยบายสนับสนุนการแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้านไทย และการแพทย์ทางเลือกอื่นๆ เพื่อให้ประชาชนมีสิทธิเลือกรับการรักษาในแบบที่ตนเองพึงพอใจ

การแพทย์พื้นบ้านไทยเป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านที่มีคุณค่าคู่กับคนไทย มาแต่ดั้งเดิม เป็นประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้และสังเกตจากธรรมชาติ และใช้ดูแลรักษาตนเองจากคนรุ่นก่อนสู่คนรุ่นหลังอย่างต่อเนื่อง จนกลายเป็นรากฐานภูมิปัญญา นอกจากนี้การแพทย์พื้นบ้านไทยยังมีบทบาทต่อคนในชุมชนต่างๆ ในแถบที่คนในชุมชนยังเข้าไม่ถึงโรงพยาบาลหรือมีบ้านอยู่ไกลจากโรงพยาบาล และหมอพื้นบ้านก็มีบทบาทสำคัญในดูแลรักษาผู้ป่วยในชุมชนนั้นๆ โดยมีทั้งการรักษาที่ใช้ความเชื่อหรือพิธีกรรมเข้ามาประกอบการรักษา นับว่าเป็นการดูแลรักษาสุขภาพทางกายและทางจิตใจด้วย หมอพื้นบ้านเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่น ด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยหรือการแพทย์พื้นบ้าน ตามวัฒนธรรมของชุมชนสืบทอดกันมานานเป็นที่นิยมยกย่องจากชุมชน และหมอพื้นบ้านมีบทบาทความสำคัญกับคนในชุมชนไม่น้อย เพราะนอกจากเป็นหมอพื้นบ้านและเป็นผู้ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือแล้ว บางคนก็เป็นผู้ที่ดำเนินงานประกอบพิธีกรรมประจำท้องถิ่นนั้นๆ หมอพื้นบ้านในปัจจุบันนั้นลดบทบาทความสำคัญลงไปมากเนื่องจากการแพทย์แผนปัจจุบันได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น และประกอบกับคนรุ่นหลังไม่สืบทอดภูมิปัญญาต่อกันจากรุ่นบุรุษ จึงทำให้หมอพื้นบ้านที่มีองค์ความรู้ดี ๆ ลดลงไปเป็นจำนวนมาก และองค์ความรู้ภูมิปัญญาของหมอพื้นบ้านคนนั้นก็ตายไปพร้อมกับหมอเองด้วย

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญขององค์ความรู้ของหมอพื้นบ้านจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำงานวิจัยเกี่ยวกับองค์ความรู้และภูมิปัญญาของหมอพื้นบ้านดังที่กล่าวมาในข้างต้น ซึ่งศึกษาการรักษาโรคมะเร็งของหมอพื้นบ้านเพื่อที่จะได้เก็บรักษาองค์ความรู้และภูมิปัญญาดี ๆ อันมีค่าของหมอพื้นบ้านให้ผู้ที่สนใจหรือคนรุ่นหลังที่สนใจศึกษาได้ศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาชีวประวัติของหมอพื้นบ้าน
2. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับการรักษาโรคมะเร็งของหมอพื้นบ้าน
3. เพื่อเปรียบเทียบภูมิปัญญาของหมอพื้นบ้านในการรักษาโรคมะเร็งที่เกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีการแพทย์แผนไทย

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 10
"Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward"

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ภูมิปัญญา หมายถึง ความรู้ของหมอพื้นบ้านที่ได้รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษและรวมถึงวิธีการที่เกิดจากประสบการณ์รักษาโรคมะเร็งของหมอพื้นบ้าน
2. หมอพื้นบ้าน หมายถึง หมอพื้นบ้านที่ทำการรักษาโรคมะเร็ง โดยเป็นผู้ที่มีใบประกอบวิชาชีพประเภท ก หรือ ประเภท ค ที่มีประสบการณ์ในการรักษาโรคมะเร็งตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป
3. ผู้ป่วย หมายถึง ผู้ป่วยที่เป็นโรคมะเร็งที่มาทำการรักษาที่หมอพื้นบ้าน

ระเบียบวิธีวิจัย

รูปแบบการศึกษา

การวิจัยศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษาประวัติภูมิหลังของหมอพื้นบ้าน แนวคิดการเกิดโรคมะเร็งของหมอพื้นบ้าน วิธีหรือกระบวนการรักษาโรคมะเร็งของหมอพื้นบ้าน ผลการรักษาโรคมะเร็งของหมอพื้นบ้าน และการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการรักษามะเร็งของหมอพื้นบ้าน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ หมอพื้นบ้าน 3 ราย ซึ่งเป็นผู้ที่มีองค์ความรู้ มีความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์ในการรักษาโรคมะเร็งมาไม่ต่ำกว่า 3 ปี เป็นผู้ที่มีใบประกอบวิชาชีพแพทย์แผนไทยประเภท ก หรือ ค และเป็นที่ยอมรับของชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์หมอพื้นบ้านแบบเจาะลึกจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยผู้วิจัยนำมาประยุกต์ใช้จากนั้นได้นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญด้านการทำวิจัยเกี่ยวกับหมอพื้นบ้าน โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลประวัติทั่วไปของหมอพื้นบ้านในการรักษาโรคมะเร็ง
- ส่วนที่ 2 ภูมิหลังและบทบาทการมาเป็นหมอพื้นบ้าน
- ส่วนที่ 3 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับโรคมะเร็งและขั้นตอนการรักษาโรคมะเร็งของหมอพื้นบ้าน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลวิจัย

1. เครื่องบันทึกเสียง ใช้บันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์หมอพื้นบ้าน
2. กล้องถ่ายรูป ใช้ในการบันทึกรูปภาพของหมอพื้นบ้าน เครื่องสมุนไพรมือถือที่หมอพื้นบ้านใช้ในการรักษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยแบบเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และใช้แบบการสัมภาษณ์เจาะลึกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยประยุกต์มาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ส่วนการสังเกตนั้นเป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยได้ทำการได้ทำการสังเกตและสัมภาษณ์เรียบร้อยแล้วได้ทำการจัดรวบรวมข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ และนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เจาะลึก จากนั้นจึงนำมาสรุปผลอภิปรายศึกษา

ผลการศึกษา

1. ข้อมูลส่วนบุคคล

หมอฟันบ้าน 3 ราย (ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี, ตำบลปรกฟ้า อำเภอปรกฟ้า จังหวัดชลบุรี และตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี) เป็นเพศชายทั้งหมด สถานภาพสมรสทั้งหมด มีอายุเฉลี่ย 67.3 ปี มีประสบการณ์การรักษาดเฉลี่ย 15.34 ปี มีการศึกษาภาคบังคับประถมศึกษาปีที่ 6 ถึงปริญญาเอก กิตติมาศักดิ์

2. ภูมิหลังและบทบาทของการมาเป็นหมอฟันบ้าน

2.1 ประวัติและภูมิหลัง

หมอฟันบ้านคือบุคคลที่คอยทำการรักษาโรคภัยไข้เจ็บให้กับคนในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่โดยส่วนมากได้รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษ และบางคนก็รักษาตัวเองจนหายดีแล้วจึงมาเป็นหมอฟันบ้านรักษาผู้ป่วย ผู้ป่วยที่มารับการรักษาที่หมอฟันบ้านนั้น ส่วนใหญ่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์แผนปัจจุบันว่าเป็นมะเร็ง และบางคนเป็นมะเร็งที่อยู่ในระยะที่ 3-4 ซึ่งไม่สามารถที่จะรักษาให้หายได้เป็นปกติหรืออาจรักษาไม่ได้แล้ว จึงตัดสินใจมารับการรักษาที่หมอฟันบ้าน หรืออาจรักษาควบคู่กับแผนปัจจุบัน หมอฟันบ้านนั้นมีความภูมิใจที่จะรักษาโรคมะเร็งให้กับคนไข้และยินดีที่จะสืบทอดภูมิปัญญาของตนเองให้แก่ผู้สนใจ เช่น

“เป็นคนนนทบุรีโดยกำเนิด มีความคิดว่า ชีวิตคนเราสุดท้ายก็ต้องเข้าสู่วงจรเจ็บและตาย เพราะฉะนั้นเราจะหาอาชีพที่สามารถดูแลตัวเองได้ ดูแลครอบครัวได้ และดูแลคนอื่นได้ น่าจะเป็นอาชีพที่เหมาะสมที่เราอยากทำ จากนั้นจึงได้ศึกษาความรู้ด้านสมุนไพรและสอไบประกอบวิชาชีพประเภท ก ได้ จากนั้นก็เรียนปริญญาตรีการแพทย์แผนไทยที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช และเริ่มรักษาคนไข้ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2558 ปัจจุบันก็ 3 ปีแล้ว

“เป็นคนอำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร ติดตามปู่ไปรักษาคนไข้ปู่ก็จะสอนต้นยาสมุนไพรต่างๆ ขณะเดินทางไปรักษาหรือเข้าไปเก็บยา และก็ได้สืบทอดมาจากน้าบ่าวที่เป็นหมอสมุนไพรเหมือนกัน พออายุ 24 ปีย้ายตามพ่อมาตั้งรกรากที่ชลบุรีก็ไปศึกษาวิชาสมุนไพรเพิ่มเติมจากอาจารย์ชื่อบัวไม่ทราบชื่อจริง ปัจจุบันท่านเสียชีวิตแล้ว ผมเนี่ยเริ่มรักษาคนไข้ตั้งแต่อายุ 50 นะครับ จนป่านนี้ก็ 20 กว่าปีแล้ว”

“ผมเป็นคนวิหารแดง จังหวัดสระบุรี พอโตขึ้นได้ 10 ขวบ ก็ไปเรียนที่โรงเรียนนายกัฒนากรวัดอุดมธานี พอเรียนจบก็ไปสอบชิงทุนไปเรียนแม่โจ้ได้กลับมาทำสวนผลไม้ ไร่แต่ยาแต่สารเคมี จนอายุ 40 ปีเป็นโรคมะเร็งแพ้นและหมอนรองกระดูกทับเส้นประสาท รักษาที่โรงพยาบาลหลายที่ก็ไม่หาย จนสุดท้ายหมอบอกให้ผ่าตัดแต่กลัวจะเดินไม่ได้ จึงตัดสินใจไม่ผ่า กลับมาบ้านมานั่งนึกถึงพ่อ ก็จำได้ว่าพ่อจะใส่ยาสมุนไพร 5 ตัวไปในยาทุกหม้อ แล้วก็พ่อต้มน้ำต้มเถาวัลย์เปรียงทุกวันก็ไม่มีการปวดหลัง จึงเอามาต้มกิน พอผ่านไป 2 อาทิตย์เจอเพื่อน เพื่อนแนะนำยาของหมอพรให้อีก 2 ตัว คือ โคลแลนกับชันทองพยายามต้มกินไปอยู่ 8 เดือนอาการปวดหายสนิท จึงคิดเริ่มเรียนหมอแผนโบราณ แล้วจึงเริ่มรักษาคนตั้งแต่อายุ 58 ปี ตอนนี้ก็รักษามา 19 ปีแล้ว”

3. ภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่หมอพื้นบ้านใช้ในการรักษาโรคมะเร็ง

3.1 แนวคิดการเกิดโรคมะเร็งของหมอพื้นบ้าน

กลไกการเกิดโรคมะเร็งที่เป็นภูมิปัญญาและองค์ความรู้ของหมอพื้นบ้านนั้นเกิดจากประสบการณ์ในการรักษาคนไข้ เกิดจากการศึกษาหาความรู้ในตำราของแพทย์แผนปัจจุบันและผ่านระบบการเรียนการสอนที่นำมาประยุกต์ใช้ในการวินิจฉัยโรคมะเร็ง แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1) หมอพื้นบ้านได้มองไปที่เรื่องระบบภูมิคุ้มกันเป็นหลัก ซึ่งจากการสัมภาษณ์หมอพื้นบ้านทั้งหมด มี 2 ท่าน ให้แนวคิดที่คล้ายคลึงกันคือเมื่ออายุมากขึ้น ร่างกายเราก็จะทำการกำจัดเชื้อโรคต่างๆ รวมถึงเซลล์มะเร็งได้น้อยลง และเมื่อกำจัดได้ไม่หมดก็จะเกิดการตกค้างและไปเกาะตามอวัยวะต่างๆ และเกิดเป็นโรคมะเร็งขึ้น ดังตัวอย่าง

“เป็นเซลล์ผิดปกติที่มันมีอยู่แล้วในคนทุกคน เพียงแต่ในช่วงจังหวะที่สภาพร่างกายของเรา ยังดียังสมบูรณ์มันจะมีผลทำให้ร่างกายของเราสามารถจัดการกับเซลล์พวกนี้ได้เองโดยธรรมชาติ เพราะฉะนั้นเมื่อร่างกายเรามาถึงจุดเสียสมดุลหรือว่าอ่อนแอหรือเรียกว่าแก่ชราอย่างงี้มันก็จะทำให้ไม่สามารถที่จะจัดการกับกระบวนการธรรมชาติที่เกิดขึ้นในร่างกายเราได้ มันก็จะเกิดการกลายพันธุ์ของเซลล์ได้สำเร็จ พอมันกลายได้สำเร็จแล้วมันก็ลุกลาม ทางโลกปัจจุบันก็จะเรียกมันว่าโรคมะเร็ง”

“มะเร็งเนี่ยมันเกี่ยวพันกับเรื่องอะไร มะเร็งมันเกี่ยวกับเรื่องของเลือด ไข่ม้อย การแพร่กระจายในเลือด เขาถึงต้องหาคีโมไปฆ่าในเลือด ไอ้การเกาะฝังเซลล์หรือเติบโตในเซลล์มันจะลุกลามไปไหน เริ่มการแพร่กระจายเริ่มทำให้เราอ่อนแอเนอะ มันกระจายอยู่ในกระแสเลือด...”

2) หมอพื้นบ้านมองว่าเป็นผีที่เกิดจากแผลกลาย จากการสัมภาษณ์หมอพื้นบ้านทั้งหมด มี 1 ท่านที่มีแนวคิดเกี่ยวกับโรคมะเร็งว่า มะเร็งเกิดจากการที่ถูกของมีคม ของแหลม หรือถูกสัตว์กัดเป็นแผลลึก แม้แผลนั้นจะหายดีแล้ว แต่บางคนพอผ่านไปหลายปี ก็เกิดเป็นผีหรือแผลกลายขึ้นมา โดยหมอพื้นบ้านท่านนี้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “สาเหตุหนึ่งโดนของแข็งข้างในมันเนื่อขาดเน่าแต่มันไม่เป็น บางคนเป็นสิบปีกว่าจะมาเกิดเป็นเนื่อเน่าตัวนี้ พวกโดนไม้แทงไม้จิ้มโดนของแหลม อันนี้สาเหตุ รักษาไม่คืนนี้เกิดเป็นผีแน่นอนอันนี้ แล้วก็หมากัด 4-5 ปีผีก็เกิดขึ้นมาตรงมารอยหมากัด...แผลกลาย คนโบราณเค้าเรียกว่าแผลปากหมู แผลปากหมูเนี่ยในโรงพยาบาลเค้าเรียกมะเร็ง”

3.2 กระบวนการรักษาโรคมะเร็งของหมอพื้นบ้าน

กระบวนการรักษาโรคมะเร็งของหมอพื้นบ้านมีอยู่ 3 ขั้นตอนคือ 1) ขั้นตอนก่อนการรักษา หมอพื้นบ้านจะพูดคุยให้กำลังใจผู้ป่วยและในขณะที่เดียวกันก็จะประเมินสภาพร่างกายและจิตใจของผู้ป่วยเพื่อประกอบการวินิจฉัยเพื่อวางแผนการรักษาต่อไป (ถ้าเป็นมะเร็งภายนอกจะใช้วิธีการสังเกตและถ้าเป็นมะเร็งภายในจะใช้ผลตรวจจากโรงพยาบาล) 2) ขั้นตอนระหว่างทำการรักษา เมื่อประเมินสภาพผู้ป่วยแล้วจึงกำหนดตัวยาในการรักษาโดยประยุกต์ใช้ยาที่มีในตำราเข้ามาใช้ โดยมีตัวยา 3 รูปแบบ คือ ยาต้ม ยาแคปซูล ยาปรุงสดที่สอนให้คนไข้ทำเองเพื่อเปลี่ยนใส่ผลมะเร็งทุกวัน งดรับประทานอาหารแสลง เช่น เนื้อสัตว์บกทุกชนิด ปลาไม่มีเกล็ด อาหารทะเลทุกชนิด และของหมักดองทุกชนิด เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีการแนะนำให้ออกกำลังกายเบาๆ ปรับเปลี่ยนเวลานอน และรับประทานอาหารที่เป็นธัญพืชและมีกากใย 3) ขั้นตอนหลังการรักษา หลังจากการรักษาผู้ป่วยก็จะมีประเมินผลการรักษาโดยมีการเปรียบเทียบระหว่างก่อนรักษาแต่ละครั้งเพื่อดูสภาพทางกายภาพของผู้ป่วย และพูดคุยซักถามให้กำลังใจผู้ป่วยเพื่อประเมินสภาพจิตใจผู้ป่วย

3.2.1 ขั้นตอนก่อนการรักษาโรคมะเร็ง

ผู้ป่วยที่เป็นมะเร็งส่วนมากมักจะสูญเสียกำลังใจในการรักษาโรคมะเร็ง บางรายได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นมะเร็งในระยะที่ไม่สามารถรักษาให้หายได้ ก็ยิ่งสูญเสียกำลังใจไปมากกว่าเดิมอีกนอกจากนั้นคนในครอบครัวผู้ป่วยก็อาจจะสูญเสียกำลังใจไปด้วย ดังนั้นหมอพื้นบ้านจึงได้มีการพูดคุยกับผู้ป่วยและคนในครอบครัวเพื่อให้กำลังใจและเพื่อประเมินสภาพจิตใจของผู้ป่วยและญาติ รวมถึงการกำลังใจให้ผู้ป่วยและญาติผู้ป่วยเพื่อต่อสู้กับโรคมะเร็งที่ผู้ป่วยเป็นอยู่ ดังตัวอย่าง

“จะใช้วิธีดูและให้กำลังใจ คือเรื่องแรกให้ความสำคัญกับด้านจิตใจเป็นลำดับแรก”

“โอ้เราก็สงสารเนาะเลยบอกยาให้ไปรักษา”

“สภาพจิตใจของผู้ป่วยเนี่ยนะสำคัญมาก ถ้าไม่มีกำลังใจที่ดีก็จะทำให้การรักษาไม่ได้ผล”

3.2.2 ขั้นตอนระหว่างทำการรักษา

เมื่อหมอพื้นบ้านซักประวัติผู้ป่วยเสร็จแล้ว หมอพื้นบ้านก็จะทำการรักษาให้ผู้ป่วยโดยใช้หลักการทางการแพทย์แผนไทยคือ รุ ล้อม รักษา บำรุง ตัดราก แต่ทั้งนี้หมอพื้นบ้านทั้ง 3 ท่าน ไม่ได้เรียงลำดับขั้นตอนการรักษา เนื่องจากประเมินสภาพผู้ป่วยเป็นหลัก บางรายมาในสภาพที่อ่อนแอก็อาจจะไม่ให้ยา รุเลยเพราะจะทำให้คนอ่อนแอไปมากกว่าเดิม อาจจะต้องบำรุงก่อนการรักษา บางรายมีสุขภาพที่แข็งแรงดีก็อาจจะให้ยาล้อมเพื่อไม่ให้โรคระยะไปทีอื่น แล้วจึงให้ยารักษาโดยตรง พร้อมกับแนะนำการปฏิบัติตัว งดอาหารแสลง ดังตัวอย่าง

“สรรพคุณของยาดำก็คือมีฤทธิ์ในการถ่าย มันก็จะเป็นหลักการคิดแบบแผนไทยก็คือการรุ ล้อม ล้อมก็คือในขณะที่ผู้ป่วยเค้ากำลังตกเนี่ยเราจำเป็นต้องเสริมกำลังเค้าขึ้นมา ก็คือรุ ล้อม และรักษา ก็คือตัวยาที่รักษาโรคมะเร็งตัวยาที่ใช้ตรงๆเลยในการรักษาโรคมะเร็งก็คือเช่น ตระกูลหญ้า เช่นมะเร็งเต้านมเราก็จะมองไปที่หญ้า หญ้าปากกิ้ง มะเร็งต่างๆชนิดมีหญ้ากระเม็ง นี่คือวิธีการรุ ล้อมรักษา เพราะฉะนั้นมันเป็นวิธีคิดแบบแผนไทย คือถ้าดูกันตรงๆเนี่ยในสมัยปัจจุบัน หมอก็จะเรียกว่ารักษาตามอาการ แต่จริงๆแล้วมันคือตัวเดียวกัน รุ ล้อม รักษา...หลักๆเลยไม่ทานเนื้อสัตว์บกทุกชนิด และพยายามทานอาหารกากใยและธัญพืชให้เยอะ นี่คือข้อปฏิบัติที่เสริมและก็แหละก็คือการปรับเวลาดอนและการพยายามออกกำลังกาย สี่ตัวหลักที่ขาดไม่ได้สำหรับผู้ป่วยมะเร็ง อย่างที่พูดสาเหตุอื่นๆปรับได้”

“ปูนแดงปูนขาวได้หมด ทาไปแล้วมันจะรัดเข้า งดเข้าๆ น้ำเหลืองก็ออกตามรูที่เราเจาะนั่นแหละ ไหลมาเยอะเป็นกระโถนสองกระโถน เหลืออีกนิดหน่อยมันก็ย่อยค่อยๆย่อย ...ห้ามกินของคาว พวกปลาทะเลปลากระเบน แล้วก็ปลาดุกพวกที่เป็นผีเป็นมะเร็งเขาก็ไม่กิน พวกปลาไหลปลาควาเขาห้าม ก็มีแค่นั้นแหละการชะล่าของกิน และก็ปลาร้านี่คือของหมักห้ามเลย นี่เป็นโรครภายในของตองห้ามนะ”

“เพราะว่าต่อมน้ำเหลืองในร่างกายมัน มันมีหน้าที่ขจัด สิ่งที่แปลกปลอมเข้ามาในน้ำเหลืองที่เซลล์ปล่อยทิ้ง มันจะมีของเสียของสกปรก จุลินทรีย์ แบคทีเรีย ไวรัส ที่เซลล์ปล่อยคลาย ต่อมาจะช่วยกรองช่วยขจัด ทั้งจุลินทรีย์ แบคทีเรีย ไวรัส ต่อมาเนี่ยมันจะขจัดออก เพราะฉะนั้นน้ำเหลืองพอมันผ่านไปต่างๆ เนี่ยพอมันเข้ามาเส้นเลือดดำหัวใจเนี่ย น้ำเหลืองค่อนข้างสะอาดแล้ว เพราะมันโดนชำระไปรอบนึ่งละ ถ้ามันโดนชำระแบบนี้ทุกรอบๆมันหมุนเวียน จุลินทรีย์ แบคทีเรีย ไวรัสเนี่ยมันเป็นกลุ่มเชื้อโรคมัย เชื้อโรคมันอยู่ในกลุ่มนี้ทั้งหมดไข่มัย เพราะฉะนั้นเชื้อโรคในเลือดมันจะหมด รวมถึงเชื้อมะเร็งมันก็หมด...ของที่ห้ามกินเนี่ยก็ของหมักตอง เหล้า เบียร์”

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 10
"Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward"

3.2.3 ขั้นตอนหลังการรักษา

เมื่อทำการรักษาแล้วหมอฟื้นบ้านจะมีการนัดผู้ป่วยมาเพื่อดูอาการโดยการเปรียบเทียบก่อนและหลังการรักษาโดยมะเร็งภายนอกหมอมองจะดูแผลว่าดีกว่าครั้งก่อนหรือไม่ ส่วนมะเร็งภายในหมอมองจะดูจากการตรวจเลือดจากโรงพยาบาล เพื่อที่จะได้วางแผนการรักษาให้กับผู้ป่วยได้ตรงจุดมากขึ้น ดังตัวอย่าง

“ก็มีการติดตามผลโดยใช้วิธีการประเมิน เช่นการรักษาระยะเริ่มแรก ในทุกๆสองสัปดาห์ และระยะถัดไปก็จะติดตามผลในระยะเวลาหนึ่งเดือน ในระยะแรกเนี่ยมันต้องประเมินดูว่ามันได้ผลมั้ยได้ผลขนาดไหน ถ้าได้ผลในการรักษาเห็นในเชิงรูปธรรมเราก็จะกำหนดให้เป็นระยะหนึ่งเดือนต่อไป มันจะบอกไม่ได้ว่ากี่สัปดาห์ก็เดือน”

“...ผมก็นัดเขามาทุกๆ 7 วันเพื่อดูอาการเขาว่ากินยาแล้วดีขึ้นมั้ย ถ้าดีขึ้นก็ให้กินยาเดิมต่อไปจนหาย”

“...เรื่องนัดผมก็นัดมาดูอาการทุกๆ 2 อาทิตย์ เพื่อจะได้ปรับยาให้ถูก แต่ก็ต้องกินยารักษา 7-8 เดือนมันถึงจะหาย”

4. สมุนไพรและตำรับยาที่ใช้ในการรักษาโรคมะเร็งของหมอฟื้นบ้าน

4.1 ตำรายาสมุนไพรที่หมอฟื้นบ้านได้เปิดเผยข้อมูลสรุปตำรับยาสมุนไพรได้ ดังนี้

สูตรตำรับของหมอคนที่ 1 (อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี) สมุนไพรที่ใช้ในการรักษาโรคมะเร็งมี 1) ยาบำรุงโลหิต ได้แก่ ฝาง ดอกคำไทย ครั้ง ดอกมะลิ ดอกพิกุล ดอกบุนนาค ดอกสารพี เกสรบัวหลวง วิธีการใช้ยา รูปแบบยาเป็นยาเม็ดแคปซูลเม็ดละ 500 มิลลิกรัม รับประทานครั้งละ 2 เม็ด ก่อนอาหารเช้าและเย็น โดยให้รับประทาน 2 สัปดาห์ เพื่อบำรุงเลือดบำรุงกำลังให้กินข้าวได้ 2) ยาถ่ายของเสียและน้ำเหลืองเสีย ได้แก่ ยาตำ ฝักคุณ ขมิ้นชัน ดีเกลือ วิธีการใช้ยา รูปแบบเป็นยาต้ม ห่อผ้าขาวบางต้มให้เดือด 15 นาที รับประทานครั้งละ 1 แก้วกาแฟ (250 มิลลิลิตร) อุณหภูมิเย็น ทานได้หม้อละ 5 วัน 3) ตำยารักษาโรคมะเร็งทุกชนิด ได้แก่ มีหญ้าปักกิ่ง หญ้ากระเม็ง วิธีการใช้ยา รูปแบบเป็นยาแคปซูลเม็ดละ 500 มิลลิกรัม รับประทานครั้งละ 2 เม็ด เช้าและเย็น 4) ยาต้มล้างแผลมะเร็งภายนอก ได้แก่ เปลือกมังคุด เกลือ วิธีการใช้ยา รูปแบบเป็นยาต้ม ใช้ชะล้างแผลมะเร็งภายนอกทุกวัน เช้าและเย็น

สูตรตำรับของหมอคนที่ 2 (อำเภอปรกฟ้า จังหวัดชลบุรี) สมุนไพรที่ใช้รักษาโรคมะเร็งมี 1) ยาแก้ฝีในตับในปอดเท่าได้แก่ เมล็ดถั่วเขียว หัวเตานา (สัตว์วัตถุ) หัวเตาเกียด (พืชวัตถุ) วิธีการใช้ รูปแบบยาเป็นยาต้ม ต้มเดือด 15 นาที ต้มครั้งละ 1 แก้วกาแฟ เช้า กลางวัน และเย็น ก่อนอาหาร 2) ยาแก้รำมะนาดกินฟันหรือมะเร็งกรามข้าง ได้แก่ เปลือกข่อยสด เกลือ วิธีการใช้ รูปแบบยา เป็นยาพอก พอกตรงที่เป็นแผลเช้าและเย็น เปลี่ยนทุกวันให้ได้ 7 วัน 3) ยาปูนผ่าฝี เป็นที่ใช้รักษามะเร็งเต้านม ได้แก่ ปูนแดงหรือปูนขาว วิธีการใช้ พอกไปที่เต้านมที่เป็นมะเร็ง ปูนจะค่อยๆรัดตัวเต้านมแล้วขับน้ำเหลืองเสียออกมา วิธีการใช้ หมอเป็นผู้ใช้ ใช้วันละ 1 ครั้ง ติดต่อกันจนแผลแห้งสนิท 4) ยาแก้มะเร็งทุกชนิด ได้แก่ ใบเงินใบทอง หมากผู้ หมากเมีย บาท ไม้รัฐโรย วิธีการใช้ยา ใช้เป็นแคปซูล แคปซูลละ 500 มิลลิกรัม รับประทานวันละ 3 ครั้งเช้า กลางวันและเย็น ก่อนอาหาร

สูตรตำรับของหมอคนที่ 3 (อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี) สมุนไพรที่ใช้ในการรักษาโรคมะเร็งมี 1) ยาบำรุงธาตุปรับธาตุ ได้แก่ ดีปลี ข้าวพลู สะค้าน เจตมูลเพลิงแดง ชิงแห้ง วิธีการใช้ยา รูปแบบยาเป็นยาแคปซูล แคปซูลละ 500 มิลลิกรัม รับประทานวันละ 2 ครั้ง ก่อนอาหารเช้าและก่อนนอน 2) ยาบรรเทา

อาการน้ำเหลืองเสีย ได้แก่ ข้ำวเย็นเหนียว ข้ำวเย็นใต้ ทองพันชั่ง แกลแล เหงือกปลาหมอ วิธีการใช้ยา รูปแบบเป็นยาแคปซูล แคปซูลละ 500 มิลลิกรัม รับประทานก่อนอาหาร 3 เวลา เช้า กลางวัน และเย็น

สูตรยาของหมอทั้ง 3 ท่านนี้เป็นสูตรยาที่รักษามะเร็งปอด 1 สูตร มะเร็งตับ 1 สูตร มะเร็งเต้านม 1 สูตร มะเร็งกรามข้าง 1 สูตร มะเร็งต่อมน้ำเหลือง 1 สูตร และมะเร็งทุกชนิด 3 สูตร ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่ได้มาจากบรรพบุรุษ จากประสบการณ์การรักษา และจากการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเองของหมอพื้นบ้าน ด้วยยาสมุนไพรที่ใช้นั้นพบว่าต่างกันออกไป แต่มีส่วนที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกัน คือ เรื่องของรสยา พบว่ายารักษามะเร็งภายนอกของ 2 ท่านนั้นใช้ยาที่มีรสฝาดและรสเค็ม ซึ่งรสฝาดนั้นช่วยในเรื่องของการสมานแผล และรสเค็มนั้นช่วยทราบไปตามผิวหนัง ส่วนยารักษามะเร็งภายในทุกตัวนั้น มีรสเมาเบื่อ และสรรพคุณในการแก้ น้ำเหลืองเสียทั้งสิ้น

5. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

ไม่มีปัญหาอุปสรรค แต่มีข้อเสนอแนะไว้ว่าควรนำตำรับยาสมุนไพรที่หมอพื้นบ้านให้มาไปการทดลองทางห้องปฏิบัติการเพื่อยืนยันผลการรักษาของตำรับยาสมุนไพรที่หมอพื้นบ้านให้มาว่าสามารถรักษาหายได้จริง ไม่มีปัญหาอุปสรรค แต่มีข้อเสนอแนะไว้ว่าหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องควรสำรวจและจัดกิจกรรมให้หมอพื้นบ้านได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับประชาชนทั่วไปอย่างเป็นระบบ

ไม่มีปัญหาอุปสรรค แต่มีข้อเสนอแนะไว้ว่าควรศึกษาภูมิปัญญาหมอพื้นบ้านในจังหวัดอื่น ๆ เพื่อเก็บองค์ความรู้ในรักษาโรคมะเร็งของหมอพื้นบ้านเพื่อให้คนรุ่นหลังที่สนใจได้ทำการศึกษา

อภิปรายผล

หมอพื้นบ้านคือบุคคลที่รักษาอาการเจ็บป่วยของคนในชุมชนนั้นๆ โดยได้อาศัยความรู้ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ จากประสบการณ์การรักษาผู้ป่วย จากการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมและนำความรู้เหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ในการรักษาผู้ป่วยในชุมชนตลอดรวมถึงมีการพัฒนาตำรับยาที่ใช้ให้เข้ากับยุคสมัยใหม่ จนได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนนั้นๆ และหมอพื้นบ้านบางรายอาจมีผู้ป่วยจากภายนอกชุมชนไปรักษาด้วย มูลเหตุจูงใจที่ทำให้ตัวเองมาเป็นหมอพื้นบ้านนั้นได้แตกต่างกันออกไป แต่มีเป้าหมายเดียวกันคือการมีจิตใจเมตตา มีความภูมิใจที่ได้รักษาผู้ป่วยจนหายจากโรค ส่วนองค์ความรู้ที่ใช้ในการรักษาโรคของหมอนั้นเป็นศาสตร์เฉพาะตัว ซึ่งได้จากประสบการณ์การรักษาคนไข้จนเกิดความชำนาญและภูมิความรู้เดิมของหมอพื้นบ้านเอง ในส่วนของการถ่ายทอดองค์ความรู้นั้นหมอพื้นบ้านจะมีวิธีการคัดเลือกผู้ที่จะมาสืบทอดภูมิปัญญาของท่าน โดยหมอพื้นบ้านบางท่านได้มีการคัดเลือกให้ทายาทคือลูกหลานก่อนถ้าลูกหลานไม่สืบทอดจึงจะหาผู้สืบทอดใหม่เอง บางท่านกล่าวไว้ว่าต้องมีความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ มีความสนใจและอยากเรียนรู้อย่างจริงจัง มีตรรกะและเหตุผล ใช้วิจารณ์ญาณในการรักษาผู้ป่วย ต้องรักษาดี ศาสนาและพระมหากษัตริย์ และต้องมีคุณสมบัติอื่นๆที่หมอพื้นบ้านเห็นควรว่าต้องมี ในด้านรายได้นั้นหมอพื้นบ้านจะไม่ได้คิดค่าคำปรึกษาหรือรักษาโรค แต่จะคิดค่ายาที่จ่ายให้กับผู้ป่วย

กระบวนการรักษาโรคมะเร็งของหมอพื้นบ้าน (หมอยาสมุนไพร) มี 3 ขั้นตอนคือ 1) ขั้นตอนก่อนการรักษามีการพูดคุยกับผู้ป่วยเพื่อให้กำลังใจผู้ป่วยและเพื่อประเมินแนวทางการรักษา 2) ขั้นตอนระหว่างการรักษาเมื่อหมอพื้นบ้านพูดคุยซักประวัติผู้ป่วยแล้วก็จะจัดเตรียมยาสมุนไพรให้ผู้ป่วยแต่ละราย และจะมียาบางตำรับที่หมอพื้นบ้านต้องให้ผู้ป่วยทำขึ้นเองจากการบอกตัวยาสุนัขสมุนไพรของหมอพื้นบ้าน เพราะเนื่องจากการรักษาผู้ป่วยมะเร็งนั้นผู้ป่วยไม่ได้อยู่กับหมอตลอดเวลา หมอพื้นบ้านจึงบอกตัวยาให้กับคนไข้ไปปรุงใช้เอง และยัง

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 10
"Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward"

บอกถึงอาหารที่ห้ามรับประทาน รวมทั้งคำแนะนำระหว่างการรักษาอยู่ 3) ขั้นตอนหลังการรักษา ใช้วิธีการตรวจทางแพทย์แผนปัจจุบันเพื่อนำผลมาเปรียบก่อนและหลังการรักษาแต่ละครั้ง ถ้าเป็นมะเร็งภายนอกก็จะประเมินจากสภาพแผล เพื่อกำหนดแนวทางการรักษาและยาที่ใช้ต่อไป

จากการรวบรวมสมุนไพรและตำรับยาสมุนไพรหมอนพื้นบ้านที่ใช้ในการรักษาโรคมะเร็งรวบรวมได้ทั้งหมด 9 ตำรับ เป็นยาใช้ภายใน 7 ตำรับ ยาใช้ภายนอก 2 ตำรับ โดยตัวยายใช้ภายในทุกตัวนั้นมีรสจืด เย็น และเมาเบื่อเป็นหลัก โดยมีสรรพคุณไปทางแก้ น้ำเหลืองเสียเป็นส่วนใหญ่ ส่วนยาใช้ภายนอกใช้รสรส ผาดและเค็มเป็นหลัก มีสรรพคุณทางสมานแผลเป็นส่วนใหญ่

ข้อสรุป

หมอนพื้นบ้านเป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชนซึ่งทำหน้าที่รักษาผู้ป่วยโรคมะเร็งโดยใช้ภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่ได้รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษ จากประสบการณ์รักษา และจากการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม มาประยุกต์ใช้ในการรักษาโรคให้กับผู้คนในชุมชนและนอกชุมชน ซึ่งหมอนพื้นบ้านไม่ได้รับการรักษาโรคทางกายอย่างเต็มที่แต่ยังให้การรักษาทางจิตใจของผู้ป่วยด้วย เนื่องจากหมอนพื้นบ้านบางคนมีอายุมากและบางรายได้เสียชีวิตลงไปโดยทั้งที่ยังไม่ได้สืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้ในการรักษาโรคมะเร็งให้กับทายาทหรือผู้ที่เหมาะสม จึงทำให้ภูมิปัญญาและองค์ความรู้ของหมอนพื้นบ้านได้ตายไปกับตัวหมอนพื้นบ้านเอง ดังนั้นการรวบรวมภูมิปัญญาและองค์ความรู้ในการรักษามะเร็งของหมอนพื้นบ้านนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะนอกจากเป็นความรู้อันมีประโยชน์และคุณค่าต่อเพื่อนมนุษย์แล้ว ยังเป็นมรดกตกทอดให้กับคนรุ่นใหม่ที่ต้องการศึกษา และยังเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติที่เป็นลายลักษณ์อักษร นอกจากนี้ยังเป็นแนวทางให้เกิดการพัฒนาหรือประยุกต์เป็นตำรับยาไทยเพื่อรักษาโรคมะเร็งให้แก่ผู้ป่วยโรคมะเร็งได้

สำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาหมอนพื้นบ้านให้ครบทั้ง 4 ภาค ควรศึกษาดำรับยาสมุนไพรในการรักษาโรคมะเร็งในแต่ละตำรับนั้นสามารถรักษาได้ผลดีกับมะเร็งชนิดไหนบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาของหมอนพื้นบ้านในการรักษาโรคมะเร็งกับทางการแพทย์แผนไทย พัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ด้านยาสมุนไพรรักษาโรคมะเร็งให้เป็นที่ยอมรับจากสาขาวิชาชีพด้านสุขภาพและประชาชนต่อไป

รายการอ้างอิง

- กลุ่มงานการแพทย์พื้นบ้านไทยกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือกกระทรวงสาธารณสุข. ว่าด้วยการแพทย์พื้นบ้านไทย. กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, หมูป.ป. : 4.
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์, ยงศักดิ์ ตันติปิฎก. (2550) **สุขภาพไทย วัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพฯ : บริษัท หนังสือดีวัน จำกัด
- โกมาตรจึงเสถียรทรัพย์. (2550). **สุขภาพไทยวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพฯ : สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ คณะกรรมการจัดทำแผนป้องกันและควบคุมโรคมะเร็งแห่งชาติ (2556). **แผนป้องกันและควบคุมโรคมะเร็งแห่งชาติ(พ.ศ.2556-2560)**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด
- ชาคริต อนันทราวิน. (2538). **จรรยาบรรณหมอนพื้นบ้าน**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- พัฒนพงษ์ นาวิเจริญ. (2559). **รู้จัก รู้เรื่อง รู้รักษา โรคมะเร็ง**. กรุงเทพฯ : บริษัท ธนาเพรส จำกัด

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 10
"Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward"

- พิศแสนศักดิ์. (2548). “สถานการณ์งานวิจัยการแพทย์พื้นบ้านอีสาน” ในภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้าน
อีสาน, กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์(ร.ส.พ.)
- ไพรัช เทพมงคล. (2524). ความรู้เรื่องโรคมะเร็ง. กรุงเทพฯ : เมติคัล มีเดีย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน
- เบญญาภา กาลเขว้าและประทีป กาลเขว้า. (2551). การศึกษาภูมิปัญญาแพทย์พื้นบ้านกรณีศึกษาอำเภอชุม
แพ จังหวัดขอนแก่นปี 2550. ขอนแก่น : วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธรขอนแก่น.
- วิชิต เปานิล.(2555). “หน่วยที่ 13 ภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านไทย” ในเอกสารการสอนชุดวิชา
วัฒนธรรมพื้นบ้านของไทย. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี :
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2549) เอกสารการสอนชุดวิชาการวิจัยสำหรับแพทย์แผนไทย. กรุงเทพฯ
: ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์
- สุนันทา โอศิริ. (2552). แพทย์พื้นบ้านกับการใช้พืชสมุนไพรในจังหวัดฉะเชิงเทรา.ชลบุรี:คณะแพทย์แผน
ไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานแพทย์พื้นบ้านไทย กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข.
(2557). รายงานการวิจัย การศึกษาสถานการณ์การใช้ภูมิปัญญาหมอพื้นบ้านในการรักษาผู้ป่วย
โรคมะเร็ง. กรุงเทพฯ : สำนักงานกิจการโรงพิมพ์ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ในพระราชูปถัมภ์
เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2544) ภาพรวมภูมิปัญญาไทย. กรุงเทพฯ : อมรินทร์